

بررسی رابطه نشخوارهای ذهنی، خودناتوان سازی و انگیزه پیشرفت با موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر گرگان در سال ۱۳۹۵

حسینعلی ریاحی^۱، *اکرم ثناگو^۲، مریم عظیمی^۳، لیلا جویباری^۴

چکیده

مقدمه: عوامل فردی مختلفی می‌توانند در پیشرفت تحصیلی دانشجویان مؤثر باشند که از جمله آن‌ها می‌توان به نشخوارهای ذهنی، خود ناتوان‌سازی و انگیزه پیشرفت اشاره نمود. مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه این سه عامل با موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر گرگان در سال ۱۳۹۵ انجام شد.

روش‌ها: این پژوهش مقطعی از نوع کاربردی و روش آن به صورت توصیفی پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش متشکل از تمامی دانشجویان دانشگاه‌های شهرستان گرگان است که بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۲۰۰ نفر به صورت نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده در پژوهش عبارت‌اند از: پرسشنامه مقیاس نشخوار ذهنی - تأمل، مقیاس خود ناتوان‌سازی، جونز و رودوالد، پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس بود. داده‌های پژوهش پس از اجرا توسط آزمودنی‌های نمره گذاری و تفسیر و سپس توسط نرم‌افزار SPSS- نسخه ۲۳ و با استفاده از روش ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه گام‌به‌گام مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: از ۲۰۰ دانشجوی مورد بررسی، ۵۶/۵ درصد (۱۱۳ نفر) مرد و ۴۳/۵ درصد (۸۷ نفر) زن بودند میانگین سنی دانشجویان $20/62 \pm 2/1$ سال بود. یافته‌های مطالعه نشان داد که بین نشخوارهای ذهنی دانشجویان و پیشرفت تحصیلی همبستگی معناداری وجود دارد ($P \leq 0/000$) همچنین بین خود ناتوان‌سازی و پیشرفت تحصیلی ارتباط منفی معناداری وجود دارد ($P \leq 0/000$). بین انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی ارتباط مثبت معناداری وجود دارد. $r = 0/765$

نتیجه‌گیری: با توجه به تاثیر منفی نشخوارهای ذهنی و خودناتوان‌سازی بر پیشرفت تحصیلی باید تلاش کرد که با ایجاد کارگاه‌های آموزشی دردانشگاه‌ها نگرش مثبت و مسئولیت‌پذیری را در دانشجویان تقویت کرده، تفاوت‌های فردی را شناخته و انگیزه پیشرفت را تقویت نمود. نتایج نشان داد هرچه نشخوارهای ذهنی و خودناتوان‌سازی در افراد بیشتر باشد، نمی‌توانند زمینه پیشرفت تحصیلی خود را فراهم کنند.

کلمات کلیدی: نشخوارهای ذهنی، خود ناتوان‌سازی، انگیزه پیشرفت، موفقیت تحصیلی

مقدمه

و کفایت فرد از خود در ارتباط با یادگیری تعریف کرد.

پیشرفت تحصیلی فراگیران یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی

پیشرفت تحصیلی را می‌توان به معنای احساس ارزشمندی

۱- دانشجوی روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

۲- دانشیار، مرکز تحقیقات پرستاری دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران sanagoo@goums.ac.ir (*نویسنده مسئول)

۳- کارشناس ارشد پرستاری مراقبت ویژه، بیمارستان کودکان امام حسین، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران azimi8389@yahoo.com

۴- دانشیار گروه پرستاری کودک و خانواده، مرکز تحقیقات پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران jouybari@goums.ac.ir

است که به فرد امکان می‌دهد تا شکست را به عوامل بیرونی و موفقیت را به عوامل درونی نسبت دهد. خود ناتوان‌سازی راهبردی رفتاری است که می‌تواند روی موفقیت فرد در موقعیت‌های شغلی، تحصیلی و ارتباطی تأثیر منفی داشته باشد و با سازه‌های روان‌شناختی مانند عزت نفس، افسردگی، اضطراب، اهمال‌کاری و کمال‌گرایی نیز رابطه دارد (۴). انگیزه پیشرفت عبارت از گرایش همه‌جانبه به ارزیابی عملکرد خود با توجه به عالی‌ترین معیارهای تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی که با موفقیت در عملکرد همراه است اشاره دارد. انگیزه پیشرفت یکی از نیازهای اساسی و تعیین‌کننده رفتار آدمی است. پژوهشگران انگیزه پیشرفت را تمایل فرد به تلاش برای کسب موفقیت یا احساس خوشایند ناشی از موفق شدن در انجام دادن وظایف تعریف می‌کنند (۵). از نظر بسیاری از پژوهشگران نشخوار ذهنی، خود ناتوانی و عدم انگیزه برای موفقیت پدیده‌ی پایدار با پیامدهای بالینی جدی است. این موارد از جمله مؤلفه‌های است که می‌تواند منجر به تداوم و تشدید علائم اختلالات افسردگی و زمینه‌ساز بروز سایر اختلالات روانی شود؛ بنابراین می‌طلبد که با در نظر گرفتن نقش آن‌ها در ایجاد عدم موفقیت، به درمان آن در قالب برنامه‌های روان‌درمانی مبتنی بر اصلاح نگرش‌های ناکارآمد و آموزش شیوه‌های صحیح کنترل فکر و شیوه‌های حل مسئله توجه ویژه مبذول داشت (۶). به‌طور کلی با توجه به مطالب مطرح شده می‌توان گفت امروزه با وجود صرف هزینه‌های فراوان در امر آموزش، متأسفانه باز هم شاهد شکست‌های تحصیلی هستیم. خسارت‌های ناشی از شکست تحصیلی هزینه سنگینی در بردارد. به علاوه، از نظر اجتماعی احساس شکست و موفقیت دانشجویان در موفقیت‌های تحصیلی، اجتماعی و شغلی نیز تأثیر بسزایی دارد. از نظر روانی نیز منجر به کاهش یا افزایش اعتماد به نفس و افسردگی در آن‌ها می‌شود و این جنبه از اهمیت خاصی برخوردار است. در این راستا از طریق شناخت عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان و سپس

آموزش و پرورش است. تمام کوشش‌های این نظام در واقع جامعه عمل پوشاندن به این امر تلقی می‌شود. به عبارتی دیگر، جامعه و به‌ویژه نظام آموزش و پرورش به رشد و تکامل موفقیت‌آمیز فراگیران و جایگاه آنان در جامعه علاقه‌مند و نسبت به آن نگران هستند و انتظار دارند دانش آموزان و فراگیران در جوانب گوناگون اعم از ابعاد شناختی، عاطفی، شخصیتی، کسب مهارت‌ها و توانایی‌ها آن‌چنان که باید، پیشرفت و تعالی یابند (۱). نشخوار ذهنی یا نشخوار فکری به عنوان افکاری مقاوم و عودکننده تعریف می‌شود که گرد یک موضوع معمول دور می‌زند، به طریق غیرارادی وارد آگاهی شده و توجه را از موضوعات مورد نظر و اهداف فعلی، منحرف می‌سازد. پاسخ‌های نشخواری، نقطه‌ی مقابل حل مسئله‌ی مؤثر و ساختاریافته است و مانع بروز رفتارهای مؤثر می‌شود که می‌تواند به درمان کمک کند؛ به عبارت دیگر نشخوار فکری، واژه عمومی است و به افکاری اشاره دارد که تکراری، چرخان، خودمتمکز و افسرده‌کننده‌اند. به‌طوری‌که نقش اساسی در افسردگی دارند. این افکار تمایل به تکرار داشته و آگاهانه بوده و پیرامون یک موضوع متمکز هستند و حتی در صورت غیبت محرک‌های محیطی فوری و ضروری، این افکار بازهم پدیدار می‌شوند (۲).

افراد، مجموعه‌ای از راهبردها را به کار می‌گیرند تا به عنوان قربانیان شرایط (بیرون از خود) و نه قربانیان ناتوانی (درون) به آن‌ها نگریسته شود؛ برگ لاس و جونز این راهبردها را خود ناتوان‌سازی نامیده‌اند (۳). زیرا استفاده از آن‌ها ممکن است به تضعیف عملکرد بیانجامد، زمانی که فرد از پذیرش مسئولیت عملکرد خود اجتناب می‌ورزد، نوعی راهبرد خود ناتوان‌سازی را به کار می‌گیرد. برگ لاس و جونز در تعریف خود ناتوان‌سازی می‌گویند: خود ناتوان‌سازی راهبردی دفاعی است که در آن فرد قبل از عملکرد، موانعی را ایجاد می‌کند تا به وسیله‌ی آن، اسنادش را بعد از آن عملکرد دست‌کاری کند. خود ناتوان‌سازی رفتار یا انتخاب مجموعه‌ای از رفتارها

سن، جنسیت، قومیت، محل سکونت و مشخصات تحصیلی شامل دو سؤال: رشته تحصیلی، معدل است. ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل: پرسشنامه مقیاس نشخوار ذهنی - تأمل، قربانی، واتسون و هارگیس: این پرسشنامه دارای ۲۴ سؤال است و دو خرده مقیاس نشخوار ذهنی و تأمل را در برمی گیرد. با توجه به موضوع تحقیق، سؤالات مربوط به خرده مقیاس تأمل از پرسشنامه حذف می‌شوند و ۱۲ سؤال مربوط به خرده مقیاس نشخوار ذهنی، با پاسخ‌های ۵ گزینه‌ای در اختیار پاسخ‌دهندگان قرار خواهد گرفت. نمره‌ی پائین نشانگر میزان نشخوار ذهنی کم و نمره‌ی بالا نشان‌دهنده‌ی نشخوار ذهنی زیاد است. روایی پرسشنامه در پژوهش قربانی و همکاران تأیید شده است. همچنین پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ بالای ۸۰ درصد به دست آمده است (۹). پرسشنامه مقیاس خود ناتوان‌سازی، جونز و رودالت: این پرسشنامه شامل ۲۳ سؤال با پاسخ‌های ۶ گزینه‌ای از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف است. این پرسشنامه سه خرده مقیاس خلق منفی، تلاش و عذرتراشی را اندازه‌گیری می‌کند که جمع نمره دو عامل خلق منفی و عذرتراشی با نمره معکوس شده عامل تلاش که نشان‌دهنده خود ناتوان‌سازی کلی است. روزن برگ در سال ۱۹۶۵ برای ساخت این مقیاس، آن را روی ۵۰۲۴ دانش‌آموز دبیرستانی در ایالت نیویورک اجرا کرد و ضرایب پایایی و روایی آن به وسیله آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۷۷ به دست آورد. عزیزاده در سال ۱۳۸۲، این مقیاس را به فارسی ترجمه کرد و با اجرای آن روی دانشجویان تحصیلات تکمیلی، ضرایب پایایی و روایی آن را به ترتیب ۰/۷۳ و ۰/۷۴ گزارش کرد (۱۰). پرسشنامه انگیزه پیشرفت، هرمنس: این پرسشنامه دارای ۲۹ پرسش چهارگزینه‌ای است. دامنه تغییرات آن ۲۹ تا ۱۱۶ است که نمره‌ی بالا نشانگر انگیزه پیشرفت بالا و نمره پایین، نشان‌دهنده‌ی انگیزه پیشرفت پایین است. هرمنس در سال ۱۹۷۰ برای محاسبه روایی از روایی محتوا استفاده کرد و ضریب همبستگی هر سؤال را با رفتارهای پیشرفت گرامحاسبه

آگاهی متولیان امر جهت آشنایی با این عوامل، می‌توان گام مثبتی جهت بهبود پیشرفت تحصیلی دانشجویان برداشته و از افت تحصیلی که معضل کنونی کشور است، جلوگیری شود (۷). آنچه به عنوان هدف نهایی در پس همه این اقدامات نهفته است، افزایش میزان موفقیت تحصیلی فراگیران است چراکه می‌تواند سلامت جسمی و روانی افراد را تهدید کند، عدم وجود انگیزه موفقیت در افراد می‌تواند مسیر حرکت آن‌ها را به سمت وسوی نامناسب گسترش دهد، به مرور زمان اعتبار اجتماعی، کارایی، اثربخشی و بهره‌وری آن را از بین ببرد و به دنبال آن باعث کاهش عملکرد واقعی فرد شده و هزینه‌های زیادی را متوجه جامعه و دولت نماید (۸). با توجه به نقش کلیدی موفقیت در عملکردهای فراگیران چنین پژوهش‌هایی دانش و اطلاعات نوینی را به دست می‌دهد که می‌تواند در پژوهش‌های بعدی مورد استفاده قرار گیرد و راه‌گشا باشد. بر این اساس پژوهش حاضر قصد دارد به بررسی رابطه بین نشخوارهای ذهنی، خود ناتوان‌سازی و انگیزه پیشرفت با پیشرفت تحصیلی دانشجویان بپردازد. نتایج این پژوهش می‌تواند پاسخگوی بسیاری از سؤالات اولیاء و مربیان امر آموزش باشد.

روش کار

پژوهش حاضر از نوع مطالعات مقطعی - کاربردی است؛ که در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ انجام شد. نحوه گردآوری اطلاعات، پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی گرگان تشکیل می‌داد. با توجه به اینکه جامعه پژوهش حاضر تعداد ۴۵۰ نفر از دانشجویان است با استفاده از جدول کرجی و مورگان تعداد ۲۰۰ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. سپس پژوهشگر پرسش‌نامه‌ها را بین تمامی نمونه‌ها توزیع نمود در این مطالعه از سه پرسشنامه استفاده شد. فرم ثبت اطلاعات مربوط به مشخصات جمعیت شناختی و تحصیلی دانشجویان حاوی شش سؤال بود که چهار سؤال جمعیت شناختی شامل

ساکن خانه‌ی پدری بودند. ۱۳ درصد (۲۶ نفر) از دانشجویان مورد بررسی دانشجوی مقطع کاردانی، ۶۹ درصد (۱۳۸ نفر) دانشجوی مقطع کارشناسی و ۱۸ درصد (۳۶ نفر) دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد بودند. همچنین اکثریت دانشجویان، یعنی ۹۳/۵ درصد (۱۸۷ نفر) غیر شاغل و تنها ۶/۵ درصد (۱۳ نفر) شاغل بودند. میانگین سنی دانشجویان $20/62 \pm 2/1$ سال با حداقل ۱۷ سال و حداکثر ۲۷ سال بود. میانگین معدل دانشجویان که به‌عنوان شاخصی از متغیر وابسته (پیشرفت تحصیلی) است، $15/32 \pm 1/3$ بوده است. کمترین معدل در بین دانشجویان $13/03$ و بیشترین معدل $18/25$ بوده است. میانگین نمرات اکتسابی دانشجویان مورد بررسی در پاسخ به پرسشنامه‌ی پاسخ‌های نشخواری $58/96 \pm 17/1$ بوده بود. پایین‌ترین نمره در این زمینه ۲۶ بوده است که نشان‌دهنده کمترین میزان نشخوار ذهنی در بین دانشجویان مورد بررسی و بالاترین نمره ۸۸ که نشان‌دهنده بیشترین میزان نشخوار ذهنی در فرد بوده است. با توجه به دامنه تغییرات پرسشنامه که بین ۲۲-۸۸ است، میانگین نمره پاسخ‌های دانشجویان مورد مطالعه بالاتر از متوسط است که این امر نشان‌دهنده بالا بودن نسبی پاسخ‌های نشخواری در بین دانشجویان است. میانگین نمرات اکتسابی دانشجویان مورد بررسی در پاسخ به پرسشنامه‌ی خودناتوان‌سازی جونز و رودوال، $93/69 \pm 29/1$ بوده است. پایین‌ترین نمره در بین پاسخ‌ها ۲۸ بوده است که نشان‌دهنده کمترین میزان خودناتوان‌سازی در بین افراد مورد بررسی و بالاترین نمره، ۱۳۸ بوده است که نشان‌دهنده بیشترین میزان خودناتوان‌سازی در فرد پاسخ‌دهنده بوده است. با توجه به دامنه تغییرات پرسشنامه که بین ۱۳۸-۲۳ است، میانگین نمره دانشجویان مورد مطالعه بالاتر از متوسط است که این امر نشان‌دهنده بالا بودن نسبی میزان خودناتوان‌سازی در بین دانشجویان است. میانگین نمرات اکتسابی دانشجویان مورد مطالعه، در پاسخ به پرسشنامه‌ی انگیزه پیشرفت هلمریچ، $62/93 \pm 18/9$ بوده است. کمترین نمره ۲۹ که نشان‌دهنده

کرد. ضریب به ترتیب سؤالات پرسشنامه در دامنه‌ای از $0/30$ تا $0/57$ است. هرمنس برای محاسبه پایایی آزمون انگیزه پیشرفت تحصیلی از روش آلفای کرونباخ استفاده کرد. ضریب پایایی محاسبه شده به میزان $0/84$ به دست آمد. با استفاده از روش باز آزمایی در مطالعه اصلی پرسشنامه بعد از گذشت سه هفته مجدداً به کارآموزان داده شد. ضریب پایایی به دست آمده $0/84$ به دست آمد. در ایران طی پژوهش‌ها و اقداماتی که در جهت استاندارد کردن و تهیه آزمون انگیزه پیشرفت شد، ضریب اعتبار آزمون با استفاده از آلفای کرونباخ $0/75$ به دست آمد همچنین معدل کل دانشجویان به‌عنوان ملاکی برای سنجش پیشرفت تحصیلی به‌عنوان متغیر وابسته از روی پرونده آن‌ها ثبت شد (۱۱). قبل از شروع مصاحبه به شرکت‌کنندگان درباره‌ی اهداف پژوهش و چگونگی اجرای آن و همچنین روش مصاحبه توضیح داده شد، در صورت تمایل به شرکت در مطالعه، از نمونه‌ها در خواست شد تا به طور آگاهانه فرم رضایت نامه کتبی را مطالعه و امضا نمایند و وارد مطالعه گردند و پس از کسب رضایت نامه کتبی وارد مطالعه گردند. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات، ابتدا به توصیف دقیق یافته‌های توصیفی، گزارش‌های شاخص‌های مرکزی و پراکندگی برای هر یک از متغیرها می‌پردازیم. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از آمار توصیفی و آمار استنباطی آزمون پیرسون، رگرسیون چندگانه گام‌به‌گام به کمک نرم‌افزارهای SPSS استفاده شد.

یافته‌ها

از ۲۰۰ دانشجوی مورد بررسی، $56/5$ درصد (۱۱۳ نفر) مرد و $43/5$ درصد (۸۷ نفر) زن بودند. همچنین اکثریت دانشجویان یعنی $93/5$ درصد (۱۸۷ نفر) مجرد و $6/5$ درصد (۱۳ نفر) متأهل بودند. 86 درصد (۱۷۲ نفر) فارس، 10 درصد (۲۰ نفر) ترکمن و 4 درصد (۸ نفر) دارای سایر قومیت‌ها بودند. $9/5$ درصد (۱۹ نفر) از دانشجویان ساکن خوابگاه و $90/5$ درصد (۱۸۱ نفر) ساکن خانه شخصی یا اجاره‌ای و یا

پیشرفت تحصیلی آنان کمتر (بیشتر) خواهد بود. با ملاحظه جدول ۳ درمی یابیم که ضریب همبستگی بین انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی $0/765$ به دست آمده است و از آنجایی که مقدار سطح معناداری به دست آمده ($P \leq 0/000$) کوچک تر از $0/05$ است، لذا این ضریب همبستگی به دست آمده معنادار است؛ یعنی بین انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی ارتباط مثبت معناداری وجود دارد. این نتیجه بدین معناست که هرچه انگیزه پیشرفت در بین دانشجویان مورد مطالعه افزایش (کاهش) یابد، به همان نسبت پیشرفت تحصیلی آنان نیز افزایش (کاهش) می یابد.

بحث و نتیجه گیری

یافته های مطالعه نشان داد که انگیزه پیشرفت دانشجویان بالاترین تأثیر را بر پیشرفت تحصیلی آنان دارد، به طوری که هراندازه انگیزه پیشرفت بالاتر باشد، مشاهده می شود فرد پیشرفت تحصیلی بالاتری دارد. همچنین، نشخوارهای ذهنی و خود ناتوان سازی به ترتیب اثرات منفی بر پیشرفت تحصیلی دارند. نتایج به دست آمده از مطالعه نشان می دهد که همبستگی منفی و معناداری بین نشخوارهای ذهنی و پیشرفت

پایین ترین انگیزه پیشرفت بوده است و بیشترین نمره ۹۵ که نشان دهنده ی بالاترین انگیزه پیشرفت بوده است. با توجه به دامنه تغییرات پرسشنامه که بین ۹۵-۱۹ است، میانگین نمره دانشجویان مورد مطالعه بالاتر از متوسط است که این امر نشان دهنده انگیزه پیشرفت نسبتاً خوب در بین دانشجویان مورد بررسی است.

همان طور که در جدول ۱ ملاحظه می شود، ضریب همبستگی $-0/728$ و سطح معنی داری به دست آمده ($P \leq 0/000$) نشان می دهد که همبستگی منفی و معناداری بین نشخوارهای ذهنی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان مورد مطالعه وجود دارد؛ یعنی هرچقدر نشخوارهای ذهنی دانشجویان بالاتر (پائین تر) باشد، پیشرفت تحصیلی آنان پائین تر (بالاتر) خواهد بود.

همان طور که از جدول ۲ مشخص است، ضریب همبستگی $0/701$ به دست آمده است و از آنجایی که مقدار سطح معناداری به دست آمده ($P \leq 0/000$) کوچک تر از $0/05$ است، لذا این ضریب همبستگی به دست آمده معنادار است؛ یعنی بین خود ناتوان سازی و پیشرفت تحصیلی ارتباط منفی معناداری وجود دارد. این نتیجه بدان معناست که هرچه میزان خود ناتوان سازی در بین دانشجویان مورد بررسی بیشتر (کمتر) باشد، میزان

جدول ۱- رابطه نشخوارهای ذهنی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان

متغیرها	تعداد نمونه	ضریب همبستگی پیرسان	P
نشخوارهای ذهنی / پیشرفت تحصیلی	۲۰۰	$-0/728^{***}$	۰/۰۰۰

** یعنی در سطح آماری ۰/۰۱ درصد معنادار است.

جدول ۲- رابطه خود ناتوان سازی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان

متغیرها	تعداد نمونه	ضریب همبستگی پیرسان	P
خود ناتوان سازی / پیشرفت تحصیلی	۲۰۰	$-0/701^{***}$	۰/۰۰۰

** یعنی در سطح آماری ۰/۰۱ درصد معنادار است.

جدول ۳- رابطه انگیزه پیشرفت با پیشرفت تحصیلی دانشجویان

متغیرها	تعداد نمونه	ضریب همبستگی پیرسان	P
انگیزه پیشرفت / پیشرفت تحصیلی	۲۰۰	$0/765^{***}$	۰/۰۰۰

** یعنی در سطح آماری ۰/۰۱ درصد معنادار است.

نتیجه در راستای نتایج پژوهش علی زاده و همکاران (۱۳) و شکر کن و همکاران (۱۸) است. در تبیین مطالب عنوان شده در بعد خود ناتوان سازی ناصری و شیرگی (۱۹) می گویند موقعیت هایی که توانایی بالقوه افراد را در حد بالایی مورد ارزیابی قرار می دهند، موقعیت هایی هستند که تمایل به خود ناتوان سازی را افزایش می دهند. وقتی این موقعیت ها متداول باشد، صیانت و عزت نفس فرد تهدید می شود و مکانیسم های غلبه بر این تهدید فعال می گردد که این مکانیسم ها همان خود ناتوان سازی است. ضعف عملکرد در این موقعیت ها به عنوان شکست تلقی می شود و استرس زیادی به فرد وارد می کند. لذا فرد به این راهبرد پناه می برد. این یافته تائید کننده این گزاره است که دانشجویانی که از راهبردهای خود ناتوان سازی استفاده می کنند تا از تلویحات شکست خود بکهند، آگاهانه و عمدی تلاش نمی کنند و مطالعه خود را به آخرین لحظه موکول کرده و شب قبل از امتحانات را به بطالت می گذرانند. این نتیجه در راستای پژوهش هایی است که نشان داده اند که خود ناتوان سازی و عملکرد بر یکدیگر اثر می گذارند و همدیگر را تقویت می کنند. درگیری در خود ناتوان سازی، عملکرد ضعیف را به دنبال دارد و عملکرد ضعیف نیز درگیری در خود ناتوان سازی را تسهیل می کند. یکی دیگر از فرضیه های پژوهش، رابطه ی بین انگیزه ی پیشرفت و پیشرفت تحصیلی بود. با توجه به ضریب همبستگی 0.765 و $P = 0.000$ ، به این نتیجه رسیدیم که بین این دو متغیر رابطه مثبت وجود دارد. تائید این فرضیه پژوهش در راستای نتایج پژوهش های یوسفی و همکاران (۱۹)، تمنایی فر و همکاران (۲۰)، بختیارند و همکاران (۲۱) و خدیوی و همکاران (۷) است. نوحی و همکاران (۲۲) بیان کردند انگیزه پیشرفت باعث تحرک و پویایی و برنامه ریزی صحیح در حین تحصیل دانشجویان می شود و از این طریق می تواند بر روی موفقیت تحصیلی آنان تأثیر بگذارد. بنابراین با تقویت بنیه انگیزشی دانشجویان، فراهم نمودن نیازهای پایه و انتخاب رشته تحصیلی بر اساس علاقه

تحصیلی دانشجویان مورد مطالعه وجود دارد، یعنی هرچقدر نشخوارهای ذهنی دانشجویان بالاتر باشد، پیشرفت تحصیلی آنان پائین تر خواهد بود. نتیجه به دست آمده از این پژوهش با تحقیقات کریمیان (۱۲)، علی زاده و همکاران (۱۳)، سمعی (۱۴)، روسو - بس و همکاران (۱۵) و زکرمین و کیفر (۱۶) همسو است. محمدی (۱۳۸۹) بیان می دارد که آشنایی با شیوه های مقابله با افکار منفی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأثیر دارد و دانشجویانی که آشنایی زیاد با شیوه های مقابله با افکار منفی داشته باشند، میزان پیشرفت تحصیلی آن ها زیاد خواهد بود. همچنین دروسیسی و همکاران (۱۷) و نجی (۲۰۰۴)، عدم مهارت های لازم برای مقابله با افکار منفی را به عنوان یکی از عمده ترین مشکلات دانشجویان در زمینه عادات مطالعه شناسایی نمودند. با توجه به تائید این فرضیه، بدون تردید افرادی که دارای نشخوارهای ذهنی هستند، به دلیل افکار تکراری و منفی و مقاوم که به طور غیرارادی وارد آگاهی می شوند، توان توجه و تمرکز بر روی موضوعات مورد نظر و اهداف فعلی خود را از دست می دهند. همچنین از جمله دلایلی که برای تبیین این یافته وجود دارد این است که نشخوار ذهنی افراد را به اشتغال دائمی به یک اندیشه یا موضوع تحریک می کند. حاصل این افکار به افسردگی و شدت یافتن آن منتهی می شود. زمانی که افراد نشخوار ذهنی را شروع می کنند، دیگر در ذهنشان نسبت به دستیابی به اهداف و موفقیت در کارهای خود، تصویری نخواهند داشت. به نظر می رسد که موفقیت و پیشرفت تحصیلی از عمق تصورات فردی شخص ریشه می گیرد، بنابراین دانشجوی مبتلا به نشخوار ذهنی، بدون تصویری از پیشرفت تحصیلی خود، دچار اختلالاتی از جمله افسردگی، بلا تکلیفی، نگرانی، اضطراب و غیره می شود که هر یک از آن ها به تنهایی کافی است تا فرد را از دستیابی به پیشرفت ها از جمله پیشرفت تحصیلی در زندگی خود بازدارد. یافته دیگر این مطالعه نشان داد که بین خود ناتوان سازی و پیشرفت تحصیلی ارتباط منفی معناداری وجود دارد. این

نشخوارهای ذهنی و خود ناتوان سازی با پیشرفت تحصیلی وجود دارد. بطوریکه هر قدر دانشجو دارای نشخوارهای ذهنی و خود ناتوان سازی بیشتری باشد، پیشرفت تحصیلی او کمتر خواهد بود. در جهت پیش بینی متغیر پیشرفت تحصیلی، ابتدا انگیزه ی پیشرفت و سپس نشخوارهای ذهنی و در نهایت خود ناتوان سازی دارای اهمیت می باشند. این سه متغیر توانستند ۷۹/۵ درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی را تبیین کنند. لذا پیشنهاد می شود با ایجاد کارگاه های خودشناسی نگرش مثبت دانشجویان را نسبت به خود تقویت نموده و از ایجاد نگرش منفی نسبت به خود جلوگیری گردد. با شناساندن نقاط ضعف و قدرت دانشجویان توسط اساتید، به آنها این امکان داده شود که تصویری واقعی تر نسبت به خود داشته و به تقویت نقاط قوت و کاهش نقاط ضعف خود پردازند.

محدودیت های پژوهش

بدون تردید هر تحقیقی با یک سری مسائل و محدودیت هایی مواجه می شود که خواسته یا ناخواسته بر فرایند و نتیجه تحقیق تأثیر می گذارد. این تحقیق نیز همانند سایر کارهای پژوهشی، بادشواری ها و محدودیت های متعددی مواجه بود؛ که شناخت آنها در کارهای بعدی مؤثر واقع می شود.

- از آنجا که محافظه کاری و محتاط کاری بر افکار بیشتر افراد، حتی افراد تحصیل کرده سایه افکنده است، عدم همکاری و گاهی عدم آگاهی برخی پاسخگویان در امر تکمیل نمودن پرسشنامه ها از جمله محدودیت های تحقیق است.
- محدودیت زمانی و هزینه های مالی تحقیق که از جمله محدودیت های هر نوع تحقیق دانشگاهی است.
- عدم وجود منابع و مآخذ کافی برای تحقیق، بخصوص درباره ی نشخوارهای ذهنی
- نتایج این پژوهش مربوط به جامعه آماری دانشجویان دانشگاه های شهر گرگان است، لذا در تعمیم نتایج برای دانشجویان سایر شهرها و دانشگاه ها باید احتیاط نمود.

دانش آموزان، می توان امکان دستیابی هرچه بهتر به موفقیت تحصیلی در دوران دانشجویی و در نتیجه دوران شغلی فرد را فراهم نمود. خدیو زاده و همکاران (۲۳) توانستند نشان دهند افرادی که شکست های تحصیلی بیشتری داشتند، انگیزش یادگیری نیز در آنها کمتر بوده و راهبردهای مطالعه ضعیف تری داشتند. آنها به انگیزش به عنوان یکی از راهبردهای اساسی مطالعه که می تواند روی یادگیری و انتخاب روش های صحیح مطالعه تأثیر داشته باشد، تأکید می کنند. اما نتیجه این پژوهش همسو با پژوهش یوسف (۲۴) نبوده است. در پژوهشی که یوسف در مالزی انجام داد، انگیزه پیشرفت نیروی قدرتمندی بر روی پیشرفت تحصیلی نبوده است. همچنین در پژوهش دیگری که ابوبکر و همکاران (۲۵) در مالزی انجام دادند، بین انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی یک همبستگی منفی ضعیف مشاهده شد. شاید دلیل این ارتباط این باشد که انگیزه پیشرفت به عنوان تمایلی در جهت برتری و تلاش برای کسب موفقیت و احساس خوشایند ناشی از موفق شدن تعریف شده است، بدیهی است که فرد برخوردار از این انگیزه، بیشتر در جهت موفقیت و پیشرفت حرکت می کند. یکی از عرصه هایی که این انگیزه فرد خود را بروز می دهد در زمینه ی تحصیل است؛ بنابراین فردی که انگیزه بیشتری برای پیشرفت دارد، در جهت کسب نمرات بهتر و دستیابی به موفقیت تحصیلی تلاش بیشتری کرده و در نهایت به موفقیت بالاتری دست خواهد یافت. همچنین یکی از ویژگی های افراد دارای انگیزه پیشرفت، تمرکز بر روی وظایف و مسئولیت ها است. لذا این ویژگی می تواند تبیینی در جهت وجود رابطه مثبت بین داشتن انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی باشد.

نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد که در دانشجویان دانشگاه های گرگان، رابطه معنادار و مثبتی بین انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی وجود دارد. به طوری که هر قدر فرد از انگیزه پیشرفت بالاتری برخوردار باشد، از پیشرفت تحصیلی بالاتری نیز برخوردار خواهد بود. همچنین رابطه معنادار و منفی بین

References

- 1- Saleheseghpor B, Golamrezaee F. Computer role-playing dimension on achievement motivation and math progress with respect to the language and mathematical knowledge of students. *Information and communication technologies in education*. 2013;3(3):89-112.[Persian]
- 2- Madahi ME. Effect of rational-emotional behavioral therapy on depression and rumination in anxious people. *Journal of Thought & Behavior in Clinical Psychology*. 2013;7(26):17-26 .[Persian]
- 3- Hoseni A, Salami H, isa zadegan A. The Effect of Cognitive Hope Enhancing Training on Reduction of Academic Procrastination and Self-handicapping in Boy Students of Boarding Guidance Schools in Boukan. *Journal of Educational Psychology Studies*. 2014;10(18):83-102. [Persian]
- 4- Alipour S, Maktabi GH, Shaheni M, Mofradnejad N. The Relationship OF Personality Traits With Academic Self Handicapping And The Comparison Of Parenting Styles In Regard Of The Later Variable In High School Students In Behbahan. the achievements of psychological (educational sciences and psychology). 2012;4(2):135-54.[Persian]
- 5- Moradian j, Alipour S, Shehni Yailagh M, The causal relationship between parenting styles and academic performance mediated by the role of academic self-efficacy and achievement motivation. *Family Psychology*. 2014;1(1):63-74 .[Persian]
- 6- Dalir Nasser N, Hoseini Nasab D. A Comparison of Academic Achievement and Achievement Motivation of Students in Regular and Smart Elementary Schools of Tabriz. *Scientific Journal Management System*. 2015;8(29):31-42 .[Persian]
- 7- Khadivi A, Vakili Mafakheri A. A Survey of relationship between achievement motivation, locus of control, self-concept and high school first grader science students academic achievement the five regions of Tabriz. *Scientific Journal Management System*. 2011;4(13):45-66. [Persian]
- 8- Behnampour N, Heshmati H, Rahimi S. A survey on Paramedical and health students' satisfaction with their discipline and some of the related factors. *Iranian Journal of Medical Education*. 2012;12(8):616-8. .[Persian]
- 9- Ghorbani N, Waston PJ, Hargis MB. Integrative self-knowledge: Correlations and incremental validity of a cross-cultural measure developed in Iran and the United States. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*. 2008;142:395-412. .[Persian]
- 10- Heidari M, Khodapanahi M, Dehghani M. Psychometric examination of self-handicapping scale. *Behavioral Science Research*. 2009;7(2):97-106.[Persian].
- 11- Akbari B. Reliability and validity of hermens achievement motivation Test on The high school students in Gilan. *Research in the curriculum (science and research in education-curriculum)*. 2007;21(16):73-96.[persian].
- 12- Rajaei A, Amin Yazdi SA, Kareshki H, Karimian Nar S.Ji. Mental health status of elementary school students in Mashhad–northeast of Iran. *Journal of Fundamentals of Mental Health*. 2014;16(61):51-60. .[Persian]
- 13- Alizadeh A, Yousefi E, Farvareshi M, Zoghi M. predict symptoms of depression based on cognitive flexibility, rumination and mindfulness in students. 3. 2015; 2 (1) :15-29.[Persian]
- 14- Mirsamiei M, Ebrahimighavam S. A Study on the relationship between self-efficiency, Social support and exam anxiety and the psychological health of the Men and Women Students in Allameh Tabatabaei University. *Educational Psychology*. 2007;3(7):73-92.
- 15- Roso-Bas F, Jiménez AP, García-Buades E. Emotional variables, dropout and academic performance in Spanish nursing students. *Nurse education today*. 2016;37:53-8.
- 16- Zuckerman M, Kieffer SC, Knee CR. Consequences of self-handicapping: Effects on coping, academic performance, and adjustment. *Journal of personality and social psychology*. 1998;74(6):1619.
- 17- Derossis AM, Da Rosa D, Schwartz A, Hauge LS, Bordage G. Study habits of surgery residents and performance on American Board of Surgery In-Training examinations. *The American journal of surgery*. 2004;188(3):230-6.
- 18- Hashemi Sheikh Shabani SE SH. If you ask for my help, I will be unable to effect": Antecedents avoid seeking help in the classroom and its relationship with academic performance. *Studies Educational Psychology*. 2009;6(10):115-39. .[Persian]
- 19- Yousefi N, Shirbagi N. The Relationship Between Acceptation In Ma Exam With Hopelessness And Self-Handicapping Iranian OF Higher Education 2012;4(4):159-81. .[Persian]
- 20- Tamannaifar M, Gandomi Z. Correlation between achievement motivation and academic achievement in university students. *Education Strategies in Medical Sciences*. 2011;4(1):15-9..[Persian]
- 21- Bakhtiarvand F, Ahmadian S, Delrooz K, Farahani HA. The moderating effect of achievement motivation on relationship of learning approaches and academic achievement. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2011;28:486-8. .[Persian]
- 22- Nouhi S, Rokhsarizadeh M, Saburi H, Alishiri Gh. Progress Motivation among Baqiyatallah University of Medical Sciences Students and Its Relationship with Academic Achievement. *Journal of Military Medicine*. 2012;14(3):200-4. .[Persian]
- 23- Khadivzadeh T, Drakhshan A, Saif AA, Valae N. Relation between students' use of learning and study strategies and their academic and personal characteristics in Mashad University of Medical Sciences, 1999. *Iranian journal of medical education*. 2002;2(3):35-7. [Persian]

24- Yusuf M. The impact of self-efficacy, achievement motivation, and self-regulated learning strategies on students' academic achievement. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2011;15:2623-6.

25- Bakar KA, Tarmizi RA, Mahyuddin R, Elias H, Luan WS, Ayub AFM. Relationships between university students' achievement motivation, attitude and academic performance in Malaysia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2010;2(2):4906-10.

Investigating the Relationship between Ruminative Thought, Self-handicapping and Achievement Motivation with the Academic Success of Students at the Universities of Gorgan in 1395

Riahi Hussein Ali¹, Sanagoo Akram^{*2}, Azimi Maryam³, Leila jouybari⁴

Abstract

Introduction: There are different personality variables such as ruminative thought, self-handicapping and achievement motivation that can influence on academic achievement of students. The current study aimed to investigate relationships between ruminative thought, self-handicapping and achievement motivation with the academic success of students at the universities of Gorgan in 1395

Methods: The present research was cross sectional and descriptive survey study. A total population of the present study was 450 students of Gorgan University in the years of 94-95 that 200 of them were selected using Stratified random sampling based on Morgan table. Documentary and field methods were used to collect data. Tools used in research are Scale rumination reflection, sacrifice, Watson and Hargys, self-handicapping scale, Jones and Rvdvalt, the achievement motivation questionnaire. Research data carried out by subjects in the study, scoring and interpretation. Then, data were analyzed using Pearson correlation coefficients and multiple regression methods by the SPSS software version 23.

Results: 56.5% (113) of the participant were male and 43.5% (87) of them were female. The average age of the students were 20.62 + 2.1. Results of the study indicated that there is a significant correlation between rumination thought in students and academic achievement $P=0.000$. Moreover, there is a significant negative relationship between self-handicapping and academic achievement ($P=0.000$). In addition, there is a significant positive relationship between achievement motivation and academic achievement

Conclusion: The results demonstrated that those students who have rumination thought and self – handicapping inability to perform activities cannot provide their academic progress.

Keywords: ruminative thought, self-handicapping, achievement motivation, academic success

1- A graduate student of Educational Psychology, Azad University of Sari, Sari, Iran.

2- (*Corresponding Author) Associate Professor, Medical Education Development Center of Medical Sciences, Gorgan, Iran.

E-mail: sanagoo@goums.ac.ir

3- Critical Care nursing pediatrics hospital imam Hossain, Esfahan University of Medical Sciences, Esfahan, Iran

4- Associate Professor, PhD in Nursing, nursing Research Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran